

دفاع و جهاد (مبانی و اصول)

مؤلف:

رضا یدانه‌ای

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه

یداللهی، رضا، ۱۳۴۴-

Yadollahi, Reza

دفاع و جهاد (مبانی و اصول) / مؤلف رضا یداللهی؛ ویراستار حسن طریقت مهربانی

تهران: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، ۱۳۹۷

ص: ۲۵۲

978-622-6350-08-2 : ۲۰۰۰۰۰ ریال

فیبا:

دفاع ملی — جنبه‌های مذهبی — اسلام

Military readiness -- Religious aspects -- Islam :

جهاد :

Jihad :

جهاد در قرآن :

Jihad in the Qur'an :

جنگ — جنبه‌های مذهبی — اسلام

War -- Religious aspects -- Islam :

امنیت ملی — جنبه‌های مذهبی — اسلام

National security -- Religious aspects -- Islam :

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی. انتشارات

BP ۲۲۸ / ی ۴۰۷

۲۹۷/۴۷۹

۱۳۹۷

۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآورنده

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

فهرست‌نویسی

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

دفاع و جهاد (مبانی و اصول)

تألیف: رضا یداللهی

ویراستار ادبی: حسن طریقت مهربانی

صفحه‌آرا: مجتبی امینی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

طراح جلد: کاووس خواجه حسینی

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: 978-622-6350-08-2

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران. ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

تلفن ۲۲۹۷۰۳۴۳

فهرست مطالب

۱۹	پیشگفتار
۲۱	مقدمه
۲۳	فصل اول: کلیات
۲۶	دفاع
۲۹	ضرورت دفاع
۲۹	جهاد
۳۱	اهمیت جهاد
۳۲	جهاد دفاعی
۳۲	قتال
۳۳	صلح
۳۴	تهدید
۳۵	امنیت
۳۵	غزوه
۳۵	سربه
۳۶	جنگ
۳۶	فرق جنگ با دفاع
۳۷	مبانی
۳۷	اصول
۳۹	فصل دوم: شناخت مبانی نظری در حوزه دفاع و جهاد
۴۱	بخش اول: مبانی نظری دفاع
۴۲	۱. اهداف دفاع
۴۳	۱-۱. مقابله در برابر نیروهای متجاوز
۴۴	۱-۲. واکنش سریع در برابر اهداف تجاوزکارانه دشمن
۴۵	۱-۳. تلاش برای نجات مجروحان و مستضعفان
۴۶	۲. ابعاد دفاع در اسلام
۴۸	۳. دفاع در نزد ملل، اقوام و ادیان دیگر
۴۹	۴. دفاع از نظر فقهای مسلمان

۴۹	۴-۱. دفاع سازمان‌یافته از دولت و سرزمین خودی
۵۰	۴-۲. دفاع از دولت اسلامی دیگر در برابر تهاجم دولت غیر اسلامی
۵۰	۴-۳. دفاع از دولت اسلامی دیگر در برابر تهاجم نظامی دولت مسلمان (ثالث)
۵۱	بخش دوم: مبانی نظری جهاد
۵۱	۱. تشریح جهاد
۵۴	۲. جهاد بعد از هجرت
۵۵	۳. صورت‌های مختلف دعوت به جهاد دفاعی
۵۶	۱- به صورت امر و دستور
۵۷	۲- با مایمت و آرامی
۵۸	۳-۳. با تحریک عواطف انسانی
۵۹	۳-۴. با توبیخ و سرزنش
۶۰	۳-۵. با تهدید و بازداشت
۶۱	۳-۶. با توجه داد و ستد پادشاهی جهاد
۶۱	۴. با تشویق و تحریض از سوی پادشاه (جنگ)
۶۲	۵. انواع جهاد
۶۲	۵-۱. جهاد اصغر
۶۲	۵-۲. جهاد اکبر (جهاد با نفس)
۶۵	۵-۳. تقسیم‌بندی‌های جهاد اصغر
۷۳	۶. ضرورت جهاد
۷۳	۶-۱. بعد فطری
۷۳	۶-۲. بعد عقلی
۷۳	۶-۳. بعد مکتبی
۷۴	۷. فلسفه جهاد
۷۴	۷-۱. دفاع از کیان اسلام و مسلمانان
۷۵	۷-۲. مقابله با ظلم و فساد
۷۵	۷-۳. حفظ پایگاه‌های خداپرستی و توحید
۷۷	۷-۴. دفاع از مسلمانان و مستضعفان (مؤمن و غیرمؤمن)
۷۸	۸. آثار جهاد
۷۸	الف. دنیوی
۸۱	ب. معنوی و اخروی
۸۶	۹. پیامدهای ترک جهاد دفاعی

۸۶	الف. انهدام پایگاه‌های خدایپرستی
۸۷	ب. خواری و گرفتاری
۸۷	ج. کاستی ایمان
۸۷	د. محرومیت از معنویت
۸۸	هـ. گرایش به باطل
۸۸	و. محرومیت از عدل و انصاف
۸۸	ز. عذاب آخرت
۸۹	۱۰. جایگاه جهاد در اسلام
۸۹	الف. از منظر قرآن
۱۰۱	ب. از منظر روایات
۱۰۲	۱۱. اهداف جهاد
۱۰۲	الف. براندازی سرک برداشتن موانع تحقق ارزش‌های بعث
۱۰۳	ب. مبارزه با تفرقه و گمراهان
۱۰۳	ج. پاسداری از نظام ارزش‌های الهی
۱۰۴	د. حفظ کيان و موجودیت اسلام
۱۰۵	هـ. دفع تجاوز
۱۰۵	و. فراهم ساختن امنیت
۱۰۵	ز. مبارزه با گمراهی و دفاع از مرزها
۱۰۶	۱۲. دلایل اهمیت اسلام به دفاع و جهاد از سطر صاحب نظران حوزه فقهی - دفاعی
۱۰۷	بخش سوم: دفاع از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)
۱۰۹	جنبه سلبی و اثباتی نفی سبیل
۱۱۰	۱. نفی سلطه سیاسی
۱۱۱	۲. نفی سلطه فرهنگی
۱۱۱	۳. نفی سلطه اقتصادی
۱۱۳	بخش چهارم: دفاع از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله)
۱۱۳	رهنامه (دکترین) دفاع نظامی
۱۱۳	زنده نگه داشتن روحیه بسیجی
۱۱۳	اطلاع از طرح دشمن؛ بخشی از توان دفاعی ما
۱۱۴	امنیت نعمت بزرگ
۱۱۴	مدافعان امنیت ملی کشور
۱۱۵	نیروی عظیم مردمی

۱۱۵	قدرت تمام‌نشدنی برای دفاع
۱۱۵	دفاع مشروع
۱۱۶	مستحکم کردن ساخت داخلی
۱۱۷	پای فشردن بر دفاع از حق
۱۱۸	دفاع از نظام اسلامی و جامعه انقلابی
۱۱۹	ایستادگی و مقاومت
۱۱۹	بنیان دفاعی قوی
۱۱۹	دفاع از نظام اسلامی
۱۲۰	ملت شجاع، صلح‌طلب
۱۲۱	ایستادگی در برابر دشمن
۱۲۲	دفاع موجب عزت است
۱۲۳	دفاع از تمامیت ارضی
۱۲۴	دفاع عامل عزت و پایداری
۱۲۴	معادله دفاعی ایران دفاع از مصلحت و صلح از ملت‌ها
۱۲۵	دفاع از مظلوم
۱۲۵	تمدن مطلوب قرآن دفاع از مظلومین
۱۲۵	احساس مسئولیت در دفاع از مستضعفان
۱۲۶	سرسختی در دفاع با پاسخ جدی به تهدیدات
۱۲۶	آمادگی دفاعی هوشیارانه
۱۲۶	حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح در دفاع
۱۲۶	تقویت روحیه دفاعی
۱۲۷	آمادگی دفاعی در برابر تهدید
۱۲۷	دفاع مقتدرانه با اتحاد و یکپارچگی
۱۲۷	جمع‌بندی فصل دوم
۱۳۱	فصل سوم: تهدید و امنیت در اسلام
۱۳۳	بخش اول: تهدید
۱۳۳	الف. تعریف تهدید
۱۳۵	ب. انواع تهدید
۱۳۵	۱. تهدید امنیتی
۱۳۶	۲. تهدید نظامی

۱۳۷	۳. تهدیدات سیاسی
۱۳۷	۴. منابع تهدید
۱۳۸	بخش دوم: امنیت
۱۳۹	انواع امنیت
۱۴۵	جمع‌بندی فصل سوم
۱۴۷	فصل چهارم: جنگ و صلح در اسلام
۱۴۹	بخش اول: جنگ
۱۴۹	۱. تعریف جنگ
۱۵۰	۲. تعریف حقوقی جنگ
۱۵۱	۳. ماهیت جنگ
۱۵۲	۱-۱. در راه خدا بودن
۱۵۲	۲-۱. عادله بودن
۱۵۲	۳-۱. دفاع بودن
۱۵۳	۴. موارد مجاز به جنگ در مکتب دفاعی اسلام
۱۵۳	(۱) دفاع از سرزمین
۱۵۴	(۲) دفاع در مقابل تجاوز متجاوزان
۱۵۵	(۳) رفع بیرنگ و فتنه
۱۵۵	(۴) یاری مظلومان و ستم‌دیدگان
۱۵۶	(۵) جنگ با نقض‌کنندگان پیمان صلح
۱۵۷	۵. جنگ از دیدگاه نظریه‌پردازان غربی
۱۵۷	آپنهایم
۱۵۷	وردوس
۱۵۸	هراکلیتوس
۱۵۸	نیچه
۱۵۸	ولتر
۱۵۸	کانت
۱۵۹	۶. دیدگاه اندیشمندان درباره اصلت جنگ
۱۶۰	۷. دلایل اصلت جنگ از نظر اندیشمندان
۱۶۰	الف. دلایل قرآنی
۱۶۷	ب. دلایل روایی

بخش دوم: صلح ۱۶۸

الف. ماهیت صلح ۱۶۸

۱. شرافتمندانه بودن ۱۶۹

۲. ریشه‌دار بودن ۱۶۹

۳. همه‌جانبه بودن ۱۷۰

ب. صلح در اسلام و رابطه آن با دفاع ۱۷۰

پ. راه‌های تحقق صلح از دیدگاه سیاست‌اندیشان و حقوق‌دانان ۱۷۵

۱. اذن قوا ۱۷۵

۲. حلّۀ صلاح عمومی ۱۷۵

۳. نیت دسته‌جمعی ۱۷۶

۴. هماهنگی همه عوامل ۱۷۶

۵. حاکمیت از چهار جهت ۱۷۶

جمع‌بندی فصل چهارم ۱۷۷

فصل پنجم: سیره دفاعی پیامبر (ص) و ائمه معصومین (علیهم‌السلام) ۱۷۹

بخش یکم: سیره دفاعی پیامبر (ص) ۱۸۱

الف. جبهه‌هایی که پیامبر (ص) با آن روبرو بودند ۱۸۱

۱. جبهه قریش ۱۸۱

۲. غزوه بدر ۱۸۲

۳. غزوه احد ۱۸۴

۴. غزوه احزاب (خندق) ۱۸۶

۵. فتح مکه و آزادسازی پایگاه توحید ۱۸۸

۶. جبهه یهود ۱۸۹

۷. جبهه قبیایل عرب ۱۹۲

۸. جبهه منافقان ۱۹۵

بخش دوم: جهاد و دفاع در دوره امامان معصوم (علیهم‌السلام) ۱۹۶

۱. دوره امیر مؤمنان علی (ع) ۱۹۶

۲. دوره امام حسن (ع) ۲۰۰

۳. دوره امام حسین (ع) ۲۰۱

۴. دوره امام سجاد (ع) تا امام مهدی (عج) ۲۰۱

۵. دوره امام مهدی (عج) ۲۰۲

جمع‌بندی فصل پنجم ۲۰۳

۲۰۵	فصل ششم: مبانی و اصول دفاع
۲۰۷	بخش یکم: مبانی دفاع
۲۰۷	۱. مبانی هستی‌شناسی دفاع
۲۰۸	۲. مبانی معرفت‌شناسی دفاع
۲۰۹	۳. مبانی انسان‌شناسی دفاع
۲۰۹	۴. مبانی گونه‌شناسی دفاع
۲۱۱	بخش دوم: اصول دفاع در اسلام
۲۱۲	الف. اصول دفاع از منظر قرآن کریم
۲۱۲	۱. اصل مقابله با مستکبران
۲۱۳	۲. اصل دفاع از اماکن متبرکه
۲۱۳	۳. اصل دفاع همه‌جانبه
۲۱۴	۴. اصل قیامت در جهاد
۲۱۷	۵. اصل تپش و تپش و تپش
۲۱۸	۶. اصل هدایت
۲۱۹	۷. اصل خدامخوری
۲۲۰	۸. اصل تعهد و حمایت از یکدیگر در دفاع
۲۲۱	۹. اصل رعایت حدود الهی در دفاع
۲۲۲	۱۰. اصل مبارزه با فتنه
۲۲۳	۱۱. اصل مبارزه با ظالم و حمایت از مظلوم
۲۲۴	۱۲. اصل غیرت و تعصب مکتبی
۲۲۵	۱۳. اصل عدالت
۲۲۸	۱۴. اصل ایستادگی و مقاومت در برابر ظلم
۲۲۸	۱۵. اصل نفی سبیل
۲۳۰	۱۶. اصل مقابله‌به‌مثل
۲۳۱	۱۷. اصل مصلحت
۲۳۱	۱۸. اصل انعطاف‌پذیری
۲۳۲	۱۹. اصل آمادگی دفاعی
۲۳۴	ب. اصول دفاع از منظر روایات
۲۳۴	۱. نهی از کشتن غیرنظامیان
۲۳۴	۲. دعوت به اسلام و مذاکره قبل از جنگ
۲۳۵	۳. نهی از اعمال ضد بشری

۲۳۶		۴. مقابله به مثل
۲۳۷		فصل هفتم: سخن پایانی
۲۴۲		الف. اصول احصا شده از قرآن کریم
۲۴۳		ب. اصول احصا شده از روایات
۲۴۵		فهرست منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

دفاع در برابر تجاوز، نه تنها از ضرورت‌ها و نیازهای اساسی و اولیه بشر به شمار می‌رود، بلکه از واکنش‌های طبیعی انسان هم می‌باشد؛ بنابراین مقوله دفاع و امنیت قبل از آنکه در قالب اندیشه و مکتب‌های فکری و فلسفی مختلف قرار گیرد یا به سیاست، قانون و مقررات دفاعی و امنیتی تبدیل شود یا حتی پیش از آنکه آموزه‌های دینی آن را به مثابه احکام و حدود الهی بپذیرند، امری فطری و طبیعی به شمار می‌رود که زندگی فردی و اجتماعی انسان بدان وابسته شده و گریزی از آن نیست. اساساً واژه دفاع، خود از جهاد سرچشمه گرفته است. جهاد در فقه عبارت است از نهایت تلاش با بذل مال و جان در راه مبارزه با دشمن حق، برای اعتلای کلمه الله و از بین بردن آئین شرک؛ در این حالت، دفاع نیز به معنی راندن و دور کردن است که اغلب با بذل مال و مال تا دفع تجاوز همراه می‌باشد. لذا دفاع، حقی مشروع، ذاتی و طبیعی است که وجودش در هیچ دوره‌ای از تاریخ مورد تردید قرار نگرفته است ضمن اینکه یکی از خواسته‌های اساسی بشر امنیت بوده و تأمین آن از مهم‌ترین وظایف حکومت‌ها به شمار می‌رود و در ادبیات سیاسی و جامعه‌شناسی معاصر، این امر از بدیهی‌ترین اصول به حساب می‌آید. در فرهنگ سیاسی، مهم‌ترین عنصری که برای امنیت منظور می‌کنند «فقدان تهدید» است. البته چون فقدان تهدید به طور مطلق و تام، دست‌نیافتنی است به «حداقل رساندن تهدید» را در مفهوم امنیت کافی دانسته‌اند. در واقع اگر به همین معنا قناعت کنیم، قهراً مقوله امنیت مفهومی نسبی بوده که دارای مراتب شدت و ضعف است و در همین راستا مقوله «دفاع و جهاد» که

موضوع نوشتار حاضر است مقوله‌ای همبسته و پیوسته با مسئله امنیت می‌باشد. هیچ مکتب و نظام حقوقی نمی‌تواند خود را نسبت به مسئله دفاع و امنیت، فارغ و بی‌طرف بداند، زیرا نه تنها این رویکرد دفاعی - امنیتی فی‌نفسه یکی از اساسی‌ترین نیازهای جامعه بشری است بلکه خود، عامل مهمی جهت رشد و توسعه فرهنگی، علمی، اقتصادی و سیاسی است. دفاع و امنیت در همه ابعاد فردی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، قضایی و... نیاز ضروری فرد و جامعه می‌باشند که باید احاد ملت، حکومت‌ها و دولت‌ها در ایجاد و گسترش این مقوله تمام امکانات و توان خود را به‌کارگیرند. اسلام هم که به‌عنوان یک نظام حقوقی کامل و جامع بر مبنای وعده الهی و اعتقاد مسلمانان پاسخگوی نیازهای فردی و اجتماعی در همه زمان‌ها و مکان‌هاست نمی‌تواند از این قاعده مستثنا باشد. یک نگاه به متون دینی و احکام و مقررات اسلامی کافی است که به اهمیت دفاع، جهاد و امنیت در همه عرصه‌ها از دیدگاه اسلام و راه‌نمایی که برای تحقق بخشیدن به آنها ارائه کرده پی برده شود.

رضا یداللهی